List 13. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 27. marca 1872.

Obseg: O vinskih primesih in o prizadevah zboljšati slabo lansko vino. (Dalje.) — Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva. — Na hvalo ruskemu lanu. — Besedica o rakih. — Čuda obrtnije in rokodelstva. Gospodar v rezítev. — Poročilo o XXIV. skupščini Matičinega odbora 7. marcija 1872. (Konec.) — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Dopisi. — Novićar.

Gospodarske stvari.

O vinskih primesih in o prizadevah zboljšati slabo lansko vino.

Spisal Rihard Dolenec v Klosterneuburgu.

(Dalje.)

Po vsem tem tedaj ni čuda, da se je zeló zaplodila misel, da se slabemu vinu s soljo pomagati more; nahajajo se pa tudi taki med našimi vinorejci, kteri so to že storili in v preobili meri. Mislé si: „a, letos je vino jako slabo, dajmo ga osoliti“, je marsikdo to tudi izpeljal, al žalibog pozneje še le je moral spoznati, da je skočil čez vojnice ali kakor Nemec pravi: „des Guten zu viel gethan“.

Stvar je res jako važna, zatega del naj mi bode dovoljeno, jo očitno v resni pretres vzeti, da se vsak vinorejec, ki „Novice“ bere, škode obvaruje; drugemu pa že nastala škoda pomanjša, če popolnoma ne odvrne.

Koj v začetku je bilo rečeno, da vsi dodatki ali primese bile so reči, ktere se v naravnem vinu nahajajo, al po čudnih nekdanjih zapopadkih v premajhni meri, ali pa bile so tudi take, o kterih v naravnem vinu (tù mislim tako, ktero je prosto pripravljeno, brez vseh primesi in vsega umetovanja „Künsteleien“) še sledú najti ni.

Praša se toraj: ali je kuhinjska sol (klorov natrium) obstojni del naravnega vina ali ne? — Odgovor: da! Kuhinjska sol je obstojni del vina, al ona se nahaja v njem v izginljivo mali meri; le nekoliko stotink je je v njem, in te narava sama vedno v zadostljivi meri podeluje. Posebej dodajati je toraj dobremu vinu, to je, moštu, ni treba, — nikdar treba. Kaj pa slabemu? — Tudi temu ne, kajti hvala Bogu! da imamo druga prava sredstva, kterih se ve da ni utemeljila vraža, ampak taka so, ktera so vinu obstojni deli, mu niso nikdar škodljiva, ampak vedno koristna.

To opravičiti, poglejmo: kaj prav za prav je slabo vino, slaba letina gledé dobrote vinske?

Grozdna jagoda obstaja, predno prične zoreti, 1. iz lupinice, 2. iz neke trdikaste zelene, s kislo mokroto varčno prešinjene celične snovi, ki celo jagode izpolnuje, in 3. iz pelkov ali semena. Taka ostane jagoda, dokler ne doseže svoje normalne velikosti; kakor hitro to doseže, prične zorenje (ako je vreme ugodno), ki obstaja v tem, da se trdikasta zelena celična snov topiti pričenja. Nastala mokrota pa ni več kisla, ampak sladikasta, in od dne do dne je celične snoví manj, mokrote pa več; konečno ostane le okoli pelkov še nekoliko (tako rekoč le majhen sled) celične snovi, vse drugo se je spremenilo v sladki sok, kajti skoro da vsa kislina se je v sladkor spremenila. Jagoda se blišči, in vidi se skoz njo. Tako, ako je vreme ugodno. Ako je pa vreme neugodno, premrzlo, ostane dosti celične snovi nerazkrojene v jagodi; sok sam bolj ali manj kisel, sladkorja reven. Iz tacega grozdja narejeni mošt, mora biti, se ve, da reven, sladkorja nima zadosti, kisline in žlezaste celične nerazkrojene snovi pa preveč. Ako je pa mošt slab, mora tudi vino slabo biti, kajti pri kipenji se spremeni (bistvo) sladkor v alkohol in ogelno kislino; kislina ostane skoro nespremenjena, celična snov pride v droží. Tako vino je toraj alkohola revno, kisline bogato, droží polno (težko čistljivo, zavrenju hudo podvrženo), in kaj se če še slabejšega? Kaj pa neki zdaj pomaga sol tacemu vinu? ali mu bode morda ona alkohol pomnožila, ter kislino in droží pomanjila? Nikdar ne! ni mogoče. Pustimo toraj sol v kuhinji in v živinskem hlevu; v hram (kelder) je ni treba nositi. V hram (to je tje, kjer mošt kipí) prinesi raji grozdnega sladkorja, kterega si tukaj v Klosterneuburgu lahko po 14 gold. cent kupiš, in pa čiste vode; to ti bo mošt popravilo in tako vino dalo, kakoršno ti sicer le dobra letina dá.

S sladkorjem in vodo se pa mošt (to je vino) tako-le popravi ali galizira (ker je dr. Gall znašel zboljševanje vina s sladkorjem (cukrom), zato se po njem popravljanja tako imenuje):

Skušnja, na znanstvo oprta, učí, da se je najboljšega vina nadjati, ako ima mošt 20 odstotkov sladkorja in 5 tisočink kisline, a ne več. Prva reč je toraj, da se pozvé, koliko sladkorja in koliko kisline da ima mošt slabe letine. To se zvé s Klosterneuburško moštno vago za sladkor in pa z titrir-aparatom za kislino. Oboje je jako lahko preiskavanje, pa tudi oboje orodje je dober kup.

Recimo, da slab mošt ima le 15 odstotkov sladkorja, namesti 5 tisočink kisline pa je ima 10 tisočink (vse na „volum“ računjeno, toraj na bokale). Kaj tedaj je storiti? — Nič druzega kakor to-le: Da namesti 10 tisočink dobim kisline le 5 tisočink, prilijem na 5 bokalov mošta 5 bokalov vode. S tem se sladkor se vé da le še pomanjša, namreč na 7 odstotkov in pol, kajti račun je ta-le: $15 \times {}^5/_{10} = 7\,{}^1/_2$ odstotkov, — al to nič ne dé, kajti saj imam sladkor; dodam ga toraj moštu in sicer 12 odstotkov in pol, kjer $7\,{}^1/_2 + 12\,{}^1/_2 = 20$ odstotkov. Tako popravljeni mošt pustim, da povrè, in

zdajci dobim še enkrat toliko dobrega vina namesti čvička. Da se to zmirom izplača, lahko si vsak izračuni.

„To je že vse prav — bode me marsikdo zavrnil — al vendar sol slabemu vinu pomaga, zboljša ga“. Da to ne more biti, sem dokazal; ta prikazen more biti toraj le dozdevna, na videz, in to je tudi tako. Sol namreč zatopí ali zakrije kislino ravno tako kakor se kislina slabe pomaranče zatopí ali zakrije, ako se potrese s sladkorjem. Kisline vendar ostane pri vsem tem ravno toliko v vinu, kolikor je je bilo, alkohola (vinskega cveta) pa tudi ne bode več. Da se s soljo stanovitnost nekoliko — odločno rečeno — le nekoliko povikša, tega ne moremo tajiti, po znanstvu pa vendar to nikakor izpričano ni; kar pa dandanes znanstvo ali véda ne izpriča, to je za „mačko“. Le dozdeva se, da sol razkroji jako majhen del droží, in zatega del postane vino tudi nekoliko reznejše, ker zgubí nekoliko mlaknosti. Na Virtemberškem solijo hruškovec sploh, pa le zato, da postane reznejši; stanovitnosti pri tem nimajo v mislih. Tudi jemljejo v ta namen le malo solí.

Konečno nastane vprašanje: kaj pa ima storiti oni, ki je svoje vino zasolil? — Druzega nič kakor to-le: ako hoče zasoljeno vino še za vino prodati, naj si kupi toliko druzega dobrega vina, da bode, ako oboje (kupljeno in slano), skupaj zmeša, še prijetno vince dobil. Druzega pripomočka ni! Vinu primešana sol se nikakor ne dá iz vina vzeti, pa tudi se ne dá z nikakoršno snovjo neutralizirati. (Dal. prih.)

Dvanajst glavnih pravil umnega poljedelstva.

III.

Kako, kolikokrat, kako globoko in kedaj naj se orje?

Spisal Franjo Kuralt.

Marsikdo misli, da je že dober poljedelec, ako zná samo za plug držati, orje naj pa že kakor koli. Al jako se moti, ne vedé, da ima pravo oranje velik vpliv na rastlinsko rast. Važno je tedaj vprašanje: Kako naj se orje?

Pri dobrem oranji morajo biti vsi razori enako široki in enako globoki; neenakost razorov je velikokrat vzrok neenake rastlinske rasti. Brazde naj se delajo ozke, da jih lemež bolje odreže in plužna deska popolnoma obrne. Zatoraj naj se v lahki zemlji delajo po 9 palcev, v težki pa samo po 6 palcev široke.

Obračati se mora na zratniku njive, da živina zopet ne poteptá že obrnjene zemlje.

Na nagnjeni zemlji naj se orje počez, ne pa po dolgem; tako nalivi mnogo manj škode naredé, pa tudi živina toliko ne trpí.

Ako je njiva jako dolga, dobro je, da se v sredi postavijo znamenja, da se brazde potem morejo ravne delati.

Kraji obstojé ali samo iz štirih brazd: to so ozki, ali pa iz več brazd: to so široki kraji.

Ozki kraji naj se delajo na težki in nagnjeni zemlji; oni ob enem jezé derečo vodo. Tudi na jako plitvo obdelovani zemlji naj se narejajo ozki in visoki kraji. Drugače so pa zmirom boljši široki kraji, kajti skušnje nas učijo, 1) da se široki kraji lože orjejo in bolje obdelujejo, kakor pa ozki, 2) da se na širokih krajih vsa zemlja obdeljuje in rastline stojé enakomerneje, 3) suho zemljo manj osušita solnce in zrak, ker ni toliko razorov, 4) pridelki so mnogo veči, 5) zemlja se lahko obdeljuje z mašino; ž njo se mnogo zrnja in časa prihrani, zrnje se enakomirneje razdeli in boljše pokrije, 6) na širokih krajih se z brano in valjem boljše dela, 7) zrne pozimi in spomladi ne trpí toliko pred snegom in mrazom, 8) gnoj se boljše razdelí in lagleje podorje, kakor pa na ozkih krajih.

Kolikokrat naj se orje? — To je odvisno od lastnosti zemlje, od pridelkov, kteri so poprej na njej rastli, in od rastlin, ktere kmetovalec hoče zdaj sejati ali pa saditi. Zeló važno je tedaj vedeti to, kako morajo rastline pri setvi druga za drugo slediti.

Zmirom se morajo taki pridelki drug za drugim sejati, da je vsak od poprejšnjega kolikor mogoče različen, in da prejšnji že ob enem zemljo pripravlja prihodnjemu. Ravno tako mora se paziti na čas rastí, kajti čem preje ena rastlina svojo rast dovrši, tem lagleje in tem boljše se more zemlja za drugo rastlino pripraviti.

Rahle in čiste zemlje ni treba tolikokrat preoravati, kakor pa težko in plevelnato; ravno tako tudi one tolikokrat ne, na kteri je rastla okopovina (koruza, krompir), kakor pa ono, na kteri so rastla žita.

Za vsako novo setev mora se tudi na novo orati in po slamnatih rastlinah treba je to celó dvakrat ali pa trikrat, kajti one zapusté zemljo trdo in nečisto. Najbolj potreba je težko ilovičasto zemljo preorati, dočim že samo na sebi rahle zemlje ni dobro prevečkrat preobračati, ker se spomladi prehitro posuší, in pridelek zmajša. V obče je bolje, da zemlja ni preveč smljeta in v prah spremenjena, ker bolj na debelo obdelovana zemlja se lagleje segreje, zrak, kiselik, kakor tudi svetloba lagleje pridejo do zrna, kar je zeló potrebno takrat, kedar poganja kal. Tudi gnoj se popred razkrojí, raslinske korenine imajo več podpore kakor pa v preveč smljeti zemlji, ki jo lahko veter odnaša.

(Dalje prihodnjič.)

Besedica o rakih.

V kratkem bodo meseci pri kraji, kteri v latinskih svojih imenih črko „r“ imajo, o kterih starodavni latinski pregovor pravi: „Mensibus eratis cancros non comedatis“. V slovenskem jeziku se ta pregovor glasí:

V mescih, kteri črko „r“ imajo,
Raki sploh le mal' veljajo.

Ti meseci po latinskih imenih so: januarij, februarij, marcij, april, september, oktober, november, december.

Ker je moj namen o rakih govoriti, hočem njihovo lastnost, njih življenje, njih pleme in njih veljavnost nekoliko opisati.

Rak, ako se pomladanski čas približa, svoje zimsko stanovanje zapustí, in posebno v temnih oblačnih nočéh v vodi in na bližnjih tratah na pašo hodi.

Akoravno so njegov živež večidel vodna zelišča, in ako more s svojim orožjem, to je, s ščipalnicama povodne tovarše, to je, ribe in kapše zasačiti, tudi teh ne zaničuje, vendar po spremenu letnih časov posebno po črvih, žabah in polžih hrepení; samo v hudi sili se rak mrčesa v vodi loti.

Imenitnost rakov se je sedanji čas tako povikšala, da pri vsaki bolji pojedini raki na mizo pridejo. Zato se je njih cena tudi zeló spremenila. Pred 20 leti je rak, črevelj dolg z raztegnjenimi ščipalnicama 2 do 3 krajc. star. denarja veljal, sedaj veljá rak z omenjeno dolgostjo 15 do 30, celó 40 soldov sedanjega denarja.

Razpošiljanje rakov po vsi avstrijski deželi je od leta do leta veče, tedaj ako številko v enem letu iz kranjske dežele razposlanih rakov na 150.000 do 200.000 postavim, gotovo ne sežem čez mejo resnice.

Pri tako velikanski vsakoletni izvožnji ni dvomiti,

da bodo raki v kratkem času sploh pokončani, ker za njihovo rejo in varovanje nihče ne skrbí.

Temu bi se moglo le v okom priti, ako bi posestniki vodá svojim najemnikom ostro zaukazali, da rake pod 4 palce životne dolgosti zopet v vodo spustijo.

Druga zanikernost je ta, da ribiči, kakor je žalibog znano, tudi rake, ki imajo še jajca pod repom, lovijo, in jim, da jih prodajo, skrivaj jajčica odtrgajo. Tako ravnanje je nečloveško in ribičem v očitno lastno škodo.

Na Kranjskem je dvoje plemen rakov. V prvo pleme spadajo raki, kteri se koščaki imenujejo, in ki dosežejo do 4 palce dolgosti; v bistrih potokih prebivajo, imajo trde luščine, a ne posebnega okusa, toraj jih ljudstvo večidel samo za rakovo juho rabi. Drugo pleme rakov so oni, ki se imenujejo žlahniki ali jelševci; raki te baže so iz vode Krke na Dolenskem posebno čislani, da-siravno so raki iz vode Ljubljanice in Gradašice krškim ne samo enaki, ampak iz Gradašice še boljši.

To je resnica, po izreku najimenitnejših pisateljev ribiških potrjena; oni pravijo, da so raki najbolji iz takih vodá, ktere so z jelšami obdane, ako njih korenine v vodo sežejo, pod kterimi raki radi prebivajo.

Znano je, da na krajih Krke je malo, na krajih Gradašice pa mnogo jelš, toraj morajo raki iz Gradašice bolji biti od krških.

Akoravno se ni nadjati, da bode nova ribiška postava, ktera tudi rake zadeva, v prihodnjem deželnem zboru obravnavana, bilo bi vendar treba, da bi županstvo ljubljanskega mesta svojim služabnikom, kterim je pregled ribjega trga izročilo, ostro zapovedalo, vsled še veljavne stare ribiške postave paziti na to, da se žlahne ribe, namreč sulci pod enim, ščuke pod pol, postrvi in lipanji pod četrt funta, raki pod 4 palce životne dolgosti, posebno pa gori omenjene žlahne ribe ob drstvi, ktera čas od listopada do sušca obsega, na trgu ne bi prodajale.

Po tej poti samo bilo bi mogoče sicer gotovo pokončanje rib in rakov odvrniti, dohodke ribičev za prihodnji čas povikšati, in takim rodovinam, kterim post še kaj veljá, z ribami in raki postne dneve olajšati.

R. Kastelec.

Na hvalo ruskemu lanu.

Iz Zalegaloga.

Ker „Novice“ v 9. listu naznanjajo, naj se zadnji čas do konca sušca oglasí, kdor želí dobiti semena pravega ruskega lanú, zato prosim, naj mi dovolijo malo prostora, da priporočam kmetom, ki lan sejejo, preskrbeti se s tem semenom.

Jaz ne priporočam imenovanega semena po besedah druzih, ampak priporočam ga po lastnem prepričanji.

Bili smo lansko leto tudi pri nas tako srečni, da smo dobili od slavne kmetijske družbe ljubljanske tudi v našo vas en mernik imenovanega semena, ki se je tako dobro obneslo, da se po pravici reče, da prinese še enkrat toliko dobička, kakor naš domači navadni lan. Zato zdaj, ko so drugi kmetje dobiček ruskega lanú z lastnimi očmi videli, želijo si vsi, ki lan sejejo, le tega lanú dobiti.

Ker tedaj naša, velike hvale vredna kmetijska družba prijazno roko k napredku kmetijstva ponuja, zato kmetje na noge! Oskrbite si imenovanega semena; ne boste se kesali!*) Da na naši zemlji rigajski (rusovski) lan se dobro sponaša, prepričali se boste sami.

M. Kalan, učitelj.

*) Kdor ga želí, naj se podviza, da prekasno ne pride. Vred.

Čuda obrtnije in rokodelstva.

Koliko vrednost more obrtnija dati stvari, sami po sebi malovredni, kaže nam, na priliko, kos železa.

Kovaško železo, samo po sebi vredno 10 gld., predelano v podkve je vredno 20 gold., v kline navadnih nožev 360 gold., v šivanke 710 gold., v kline peresnih nožev 65.0 gold., v peresa ur 500.000 gold.

Vlito železo, samo po sebi vredno 10 gold., predelano v navadne stvarí 40 gold., v lepotičje 450 gold., v vratne verižice 13.860 gold., v gumbice pri srajcah 58.260 gold.

Gospodar v rezítev!

Zložil Blažè Perníšek.

Solnce vže gorkeje síje,
Nego je sijalo prej,
Sneg nižave več ne kríje,
Mraz razsaja le drugej.

Z Bogom, hišno mi poslopje!
Kliče nas narava vèn,
Prosti so ledú zdaj potje,
Staro, mlado, vse na den!

Hlapci, dekle, zdaj na noge!
Zdaj je spet živenja čas,
Vinjake le brzo v roke,
Trta vabi v nograd nas.

Če koga sušiti jame —
Trto reže pa zvestó —
Bučo z vinom naj kar vzame,
Vsaj je v sodu še mokró!

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXIV. skupščini Matičinega odbora

7. marcija 1872.

(Konec.)

3. Tajnik bere poročilo odseka, kteri je bil pri občnem zboru izvoljen, da pregleda, presodi ter potrdi račun preteklega društvenega leta. Glasí se tako-le:

Omenjeni račun smo pregledali, in kakor kaže priložena korektura, konečni imetek za 8 soldov povikšali.

Dobro bi bilo, da bi se v prihodnjič naredil tudi „inventar.“

Konečno g. blagajniku za veliki njegov trud izrekamo prisrčno zahvalo s prošnjo, naj bi se gotovina nalagala v eskomptni banki, kjer nese 5% obresti“.

Po resnem pretresovanji poslednjega nasveta sklene odbor, da se bode Matična gotovina odslé na bukvice *) s „cheques“ **) s 5—6% vlagala v podružnici štajarske

4. Pričnó se volitve.

*) Te bukvice so podobne hranilničnim bukvicam; va-nje se zapisuje, kdo, kedaj in koliko vloží, kedaj in koliko vzame iz posojila ali obresti. Obresti se 30. junija in 31. decembra izračunijo ter se štejejo za nalogo, ako si jih posojevalec ne dá izplačati. Vred.

**) Z omenjenimi bukvicami pa posojevalec dobi še ene bukvice ali prav za prav 50 v bukvice zvezanih menjic; kedar hoče kaj vloženega denarja vzeti iz banke, napiše eno menjico z dotičnim zneskom, jo iz bukvic odreže ter izročí banki, in ta mu izplača napisani znesek. Te mejnice se imenujejo „cheques“ (izgovarjaj „šek“).

*

Za predsednika za 1872. leto bil je po listkih s 14 glasovi izvoljen g. dr. E. H. Costa, ki se odboru zahvali za novo zaupanje ter prosi vsestranske podpore pristavljaje, da bode kakor doslé, tudi vprihodnje delal Matici na korist.

Gosp. dr. J. Bleiweis poprime besedo, pozdravlja zopet izvoljenega predsednika, ter nasvetuje: naj sl. odbor, kteremu je bolj nego občnemu zboru znana neutrudljiva delavnost predsednikova, čeravno je zopetna izvolitev očitno priznanje njegovih zaslug, vendar-le g. dr. Costi izreče prisrčno zahvalo za njegovo modro in vspešno vodstvo Matičnega društva v preteklih letih. (Odbor vstavši gosp. dr. E. H. Costi skaže svoje priznanje.)

Za podpredsednika se po listkih izvolita: g. dr. L. Vončina, ki je bil pričujoč, in g. dr. R. Razlag, kteremu se pismeno naznani ta izvolitev.

Za blagajnika se z vsklikom izvoli g. dr. Jernej Zupanec, ki prevzame ta posel pod pogojo, ako g. A. Lésar ostane tajnik.

Za pregledovalca društvenih računov je bil izvoljen g. J. Šolar, za ključarja pa g. Jož. Marn in g. Iv. Vilhar.

5. V petere odseke se po dotičnih predlogih izvolijo prejšnji gg. odborniki; pridadó se jim pa še, in sicer:

a) odseku za izdavanje knjig: gg. Pleteršnik, dr. Vošnjak in Žakelj;
b) odseku za národno blago: gg. Pleteršnik in Žakelj;
c) odseku za izdavanje šolskih knjig: g. Žakelj.

V odsek za Matično tiskarnico v smislu sprejetih dr. J. Bleiweisovih nasvetov pri VII. občnem zboru so bili izvoljeni gg.: dr. Jan. Bleiweis, A. Lésar, dr. R. Razlag, F. Souvan in Iv. Vilhar.

6. Obravnava, ali se za 1872. l. izdá „Letopis“, se dovrší s tem, da se sprejme dr. Costov predlog: „Naj sl. odbor sklene, da se „Letopis“ dá na svetlo, obseg njegov pa o svojem času odloči odbor po denarnem stanu društvene blagajnice. — Za vredovalca „Letopisu“ se po dr. Vončinovem nasvetu soglasno naprosi g. dr. E. H. Costa, ki tudi ta posel prevzame nadjaje se obilne podpore.

7. Zarad tajnikovega posla nasvetuje g. A. Lésar, naj se vendar enkrat razpiše tajnikova služba. Odbor pa po kratki obravnavi s 14 glasovi zavrže stavljeni predlog, in g. Lésarja z istimi glasovi naprosi, da pod dosedanjimi pogoji še ostane tajnik Matici. Gosp. Lésar se, obžalovaje, da njegov nasvet ni dobil potrebne večine, udá soglasni želji.

8. Gosp. prvosednik vpraša: ali želí kteri odbornik staviti kakov nasvet? Nikdo se ne oglasi. Gosp. dr. E. H. Costa naposled odboru dva računa predloží z nasvetom, da jim pritrdi odbor. Odbor jima pritrdi, in potem ob $^3/_4$ na 7. uro predsednik sklene skupščino.

Potopisni listi
slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

VI. pismo.

Ljubi moj! Po obljubi pričnem danes s popisom druzega dneva svojega bivanja v Zagrebu. Sprem me najpred na trg, kjer stojí cerkev sv. Marka. Cerkev sama na sebi nima nikake zanimivosti. Zidana je v gotiškem zlogu; a zeló nizka in temna je. Al trg pred njo, ki je opasan po eni strani od gledišča, po drugi strani pa od banove rezidencije, je zgodovinsko znan. Pred več ko tristo leti so tù hrvaški plemenitniki po zatrtem velikem uporu seljakov (kmetov) seljačkega kralja Matija Gubca kronali z železno, v ognji zbeljeno krono, razsekali mu teló na drobne kosce, ter razmetali jih na vse štiri dele svetá. Če se ne motim, je tudi leta 1846. ravno na tem trgu tekla hrvaška narodna kri vsled nasilstva magjaronskega. To je bila nekaka predigra leta 1848.; kajti že takrat se je hotelo, naj Hrvat pleše tako, kakor mu „fučka“ ali žvižga Magjar.

Ker je bilo še dovolj časa, sem gledat šel tudi še gimnazijalno poslopje, ki je prav lepo. Prestvarjeno je iz nekdanjega Jezuitskega samostana. Tudi v sprelepo poleg gimnazije stoječo bivšo samostansko cerkev sem pri tej priliki pogledal. Naj govorí naš vek o Jezuitih, kar mu drago, to čast jim more pustiti vsak prijatel resnice, da zidati so znali izvrstno. Stopi v ktero koli po njih zidano cerkev, in potrdil mi bodeš, da je druga lepša mimo druge.

Ob pol 10. uri se je pričela 2. seja učiteljskega zbora. Kakor včeraj, so se tudi danes brali najprej raznovrstni, od mnogo bližnjih in daljnih krajev dospevši telegrami in dopisi. Omenim naj le enega, ki je dospel iz Savinske doline. Sam nisem vedel, ali prav slišim ali ne. Bil je prav ričet; kajti prekuceval se je iz slovenščine v nemščino, in iz nemščine zopet v slovenščino. Pisano je bilo vse, kakor Nemci pravijo, „hoch“. Neskončno me je trla radovednost, kdo da je zbrlozgal to čobodro, dokler nam poslednjič prvosednik ne pové podpisanega imena. Ali je to mogoče, si mislim? Oni J. B., ki je bil leta 1869. ob času gospodarstvenega kurza na Dunaji tako neskončno srdit na cilindre, kteri je šibal javno v nekem časniku celó one slovenske učitelje, ki so se drznili pisati svoja imena z bohoričico, — oni ostri „narodni“ sodnik se spozabi, da pošlje slovensko-nemški „quodlibet“ iz slovenske štajarske zemlje kot pozdrav v narodni Zagreb! Naj mi le še kdo reče, da se svet res ne suče! — Ker sem ta dan že imel v rokah tiskano 2. vprašanje: „Da ljudska šola svoji svrhi (namenu) zadovoljiti more, kakošna mora biti njena notranja vravnava?“ in 3. vprašanje: „Kako se imajo v dosego dobro vredjenih ljudskih šol vravnati preparandije (učitelj. pripravnice)?“, zato sem razpravam tudi lože bolj natančno sledil. Ker pa je bila o vsakem vprašanji najprej generalna debata, in se je še le potem prestopilo na posvèt posamesnih toček, kterih je bilo, kakor sem Ti že v prejšnjem pismu pisal, po mojih mislih veliko preveč, zato me oprosti, da Ti vseh bolj na drobno ne razkladam. Bereš to lahko tudi v lanskem in letošnjem „Tovaršu“, če morebiti tudi Ti nisi eden izmed tistih „mlačnežev“, ki našemu edinemu slovenskemu učiteljskemu listu celó zapirajo duri!

Napotil sem se potem v realko, ogledat si bolj natančno razstavo učiteljskih pripomočkov. Naj Ti povem o njej zdaj kaj več. Razstava je bila v 2. nadstropji palači enake više realke. V prvi sobi je stal na zapadni strani prelepi prestol z baldahinom; vse je bilo sestavljeno iz dragocene robe in narodnih barv. Poleg tega so bile videti v tej sobi po stenah obešene raznovrstne slike za kazávni poduk, po mizah pa mnogo fizikalnih aparatov, knjige podučnega zadržaja, naravoslovne stvari itd. — V drugi sobi si mogel videti po stenah obešene raznovrstne slike za kazávni poduk, po mizah pa raznovrstno usnje; mlinske izdelke zagrebškega parnega mlina; umetno ponarejeno sadje; fizikalne aparate; zbirke žužkov in metuljev; čuda veliko raznoterih

---

Dobiček takega denarnega nalaganja je dvojen; a) više obresti nego v hranilnici, in b) obresti se računijo od dne, ko se vloží, do dne, ko se iz banke vzame denar. Pri nalaganji v hranilnici pa se lahko primeri, da posojevalec od svojega denarja dva meseca ne dobí celó nobenih obresti.

Vred.

školjek, mnogo kamenov, veliko naphanih (našopanih) ptic itd. — Tretja soba Ti je zopet kazala po stenah zemljovide raznih oblik, po mizah mnogo šolskega orodja: tek, táblic, peres, slik; — po sredi sobe je bilo nastavljeno mnogo zemeljskih óbel (globusov), razne velikosti, modelčekov kmetijskega orodja, bark (morskih ladij), čolnov; — premične abécede in računice; — knjige mnogovrstnega obsega, fotografne slike iz Hrvaške itd. Po mostovžu, ki se poteza vštric ravno omenjenih treh sob, se je videlo po stenah zopet mnogo zemljovidov; po mizah pa posušene ribe, morski ráki in školjkad; obilo modelčekov gospodarskega orodja, — tudi muzikalije itd. — V nasprotnem traktu realkinega poslopja je bilo kot v 4. razstavni sobi zopet mnogo zanimvega videti. Pri vhodu so stale male orglice, ktere je izdelal realni učenec Hutter v Rakovcu poleg Karlovca. Po stenah je bilo obilno raznih slik poobešenih, po mizah so bile razpostavljene različne knjige; največ pa je bilo tu videti izdelkov ženskih rok, izmed kterih so mnogi svedočili veliko umetnost dotičnih delalk. Zlasti Varaždin je bil v tej zadevi obilno zastopan. Mnogo slikarij raznih struk pa je bilo razpostavljenih v 5. sobi, ktera je bila koj pri tleh. Reči se sme, da je bila razstava dovolj dobro osnovana in vravnana; a prostora je bilo premalo; pogrešali smo marsičesa, kar je bilo iz Slovenskega va-njo poslano. Kakor kaže nalašč v to natisnjena in izdana knjižica (60 strani debela), se je 179 razstavnikov udeležilo izložbe; omenjena knjižica vse reči na drobno popisuje.

O popoldanskem izletu v „Maksimir“ hočem Ti v prihodnjem pismu kaj več povedati, zato s tem za danes končam.

Tvoj

Josip L. Železodolski.

Dopisi.

Iz Trsta 21. sušca. (*Strašna feuerwehrska nesreča; celó preveč neumen kmet.*) Nesreča, ktera se je v nedeljo 17. dne t. m. zjutraj v tako imenovanem dvoru „Dobler kosarne“ zgodila, je celó naše mesto užalostilo in hudo razsrdilo. Tukajšnji gasilci so namreč imeli svoje navadne gasilne skušnje. Hipoma poči po mestu glas, da je lestvica, več sežnjev visoka in z gasilci obložena, na stran se prevrgla ter s 16 gasilci vred na zemljo prekucnila. Grozovit hrup nastane na dvoru, ko vseh 16 mož po tleh leží krvavih. Eden je pri tej priči mrtev obležal, drugi je čez malo ur umrl, več izmed njih so si roke in noge zlomili. Pogreb umrlih na sv. Jožefa dan je bil pri ogromnem številu ljudstva demonstrativen. Mnogi so srditi kričali: „smrt tujcu!“ to je, načelniku gasilcev, kterega je mestna gosposka v svojo službo vzela, akoravno ni bil Avstrijanec, ampak kot Venecijan laški državljan. Mestna gosposka se je sicer s prošnjo do vlade obrnila, naj mu podeli avstrijsko pristojništvo, vlada pa je prošnjo odvrgla, vkljub temu pa so mestni očetje Talijanu Basi-u (tako se imenuje načelnik gasilcev) službo podelili, akoravno je mnogo za to službo sposobnih domačinov prosilo. Al kako je môglo to tudi drugače biti, ker množica mestnih očetov obstaja iz Lahov, lahonov in Garibaldincev, kteri so najhuji naši nasprotniki! Venecijan Basi je bil, kakor se obče po mestu govori, kriv te nesreče, ker je tako slabo vodil vaje ter na lestvico več ljudí nagnal, kakor jih je nesti mogla. Zdaj so ga djali v zapor, in začela se je preiskava. Vlada, odpri vendar očí na jadranskih obalih, ako hočeš, da te zvesti sinovi Slovani branijo! Ako pa bodeš kruh nam kot mačeha rezala, zginejo simpatije do tebe popolnoma. — Zdaj pa dragi bralci zvedite še drugo historijico, smešno od ene, tudi žalostno od druge straní. Neki okoličan imel je lepo kravo, ki pa mu že nekoliko časa ni dala mleka. Kmetu, kteri mleko v mesto na prodaj nosi, je to zeló nevšečno bilo. Kaj storí? Nekega dne vzame kravo iz hleva ter jo naravnost v mesnico žene. Mesar ogleda živinče, in ker je bilo jako debelo in okroglo, reče možu, da je krava breja. Al kmetu to ni šlo v glavo in mesarja le naganja, naj jo pobije. Pri raztelešenji pa se je našlo ne le eno tele, ampak troje živih lepih teličkov. Se ve, da je kmetu bilo jako jako žal, al prepozno je bilo! — Naj bi si naši okoličani, ker nimajo ravno toliko ko drugi kmetje z živino opraviti, vzeli v roke knjigo živinorejsko dr. J. Bleiweisa, da ne bi zametavali po taki bedasti poti svojega blagostanja. Naj bi jim bilo umno gospodarstvo bolj pri srcu, kakor je — vsaj nekterim — bokal vina!

Frickov Janez.

Osilnica 20. sušca. A. Č. L. — 1. maja bomo začeli pri nas novo cerkev zidati, kajti potreba je res silna, da dobimo nov božji hram. Ne samo, da je naša cerkev ena najstarejših našega okraja, da jo je po takem nemili zob časa že zeló razglodal, imela je tudi še to napako, da je bila na slabem temelji zidana. Ako samo pol dneva dežuje, že je cerkev polna vode in ljudje morajo po lojtrah v cerkev hoditi. Večkrat se tudi vidi in pozná na stolih, oltarjih in kamenenih stebrih ali pa tudi po stenah, do kod voda v cerkvi naraste. Potreba novega zidanja je tedaj očitna; al ker cerkev nima nobenega kapitala, bode nas težko stalo, skupaj spraviti onih 15.000 gld., ki se bodo potrebovali. Vendar se mlado in staro že veselí dneva, ko se bode delo za novo zidanje začelo. Želimo pa novi cerkvi prav skrbnih gospodarjev, da bi se sčasoma jej moglo ustvariti kaj kapitalčeka.

Iz Loke 22. sušca. K. — Odbor čitalnice namerava napraviti veselico s tombolo in njen dohodek dati stradajočim siromakom. Dan ni še odločen. Nadjamo se, da pridejo vsi čitalniški udje, pa tudi drugim, ki imajo srce za revne naše brate, se ponuja priložnost, usmiljenim biti. Naj pri tej priliki omenim, da bi zeló dobro bilo, da bi se čitalniškim udom slovenski časniki med tednom na dom pošiljali in tako po vrsti brali, v čitalnici naj bi pa ležal kùp nemških časnikov, ktere kmetiški udje gospôdi privoščijo. Kmetiški udje potrebujejo zdrave hrane v berilu podučnih domačih časnikov, in ta naj se mu daje, da za to, ker na mesec plačuje, tudi kaj koristi dobiva. Na samem imenu čitalnice ni nič ležeče: udom svojim mora koristna biti. Zato, voditelji loške čitalnice! prevdarite moj dobrovoljni svèt — na korist nam vsem in na korist trdnega obstoja narodnega našega doma!

Iz Krškega 22. marca. — „Beseda“, ki jo je napravilo naše pevsko društvo stradajočim našim rojakom na dobro, je v vsacem oziru presegla naše pričakovanje. Od blizo in daleč udeležilo se je občinstva toliko, da prostor s 6 sobami je komaj zadostil. Program, bralcem „Novic“ že znan, se je v vseh 11 točkah tako izvrstno dovršil po vrlih pevcih našega mladega društva, da bi bil marsikteremu večemu mestu na čast. Po 10. uri se je beseda končala in začela se tombola. Dobitkov je bilo čez 30. Vsem rodoljubom, kteri so jih darovali, presrčna hvala! Gosp. Gregoriču in soprugi njegovi za brezplačni prepust sobe in darovanje svečave pa še posebna hvala! Donesek te „besede“ z 220 gld. smo 20. dne t. m., in od Litijskih rodoljubov darovanih 10 gold. po gosp. Pičmanu našemu pevskemu društvu izročenih smo 22. dne t. m. po pošti c. k. deželnemu predsedstvu v Ljubljano za dotični namen odposlali. — Od predlanske tombole za postojnske pogorelce nabrani denar smo prec famoznemu „originalkorespondentu“ ljubljanskega „Tagblatta“ izročili s pri-

stavkom, naj ga brž na dotično mesto pošlje. Kdaj je „original-koresp.“ „Tagblattov“ ta denar odrajtal??? „Um Antwort wird gebeten“. Mestjan.

Od sv. Helene poleg Dola 23. sušca. O. — Naj sledeče vrstice potrdijo, kar se je v zadnjem listu „Novicam“ pisalo o veliki nesreči dveh posestnikov na Hribu naše fare. Iz neznanega vzroka začelo je goreti v hlevu Matevža Mihelčič-a, in ogenj se je pri hudi burji tako hitro širil, da ni bilo mogoče rešiti nobene reči, 8 goved mu je zgorelo, sosedu njegovemu Tomažu Šuster-ju pa celó 13 goved. Uboga pogorelca sta res usmiljena vredna; naj se ju tedaj usmili, kdor jima more kaj darovati!

Iz Ljubljane. — Državni naši poslanci so prišli v nedeljo iz Dunaja nazaj, ker je državni zbor prestal do 7. maja. Náloga, ki ga jim je dal deželni odbor, da se v imenu dežele osebno zahvalijo Njegovemu Veličanstvu cesarju za ubogim Notranjcem in Dolencem milostno darovanih 4000 gold., niso mogli izpolniti, ker je cesar že več časa v Buda-Peštu na Ogerskem in se jim na vprašanje, kedaj da se vrne na Dunaj, na zanesljivem mestu ni môglo nič gotovega druzega povedati, kakor to, da tihi teden tudi v Budi ne bode avdijencij. — Kaj pa so druzega novega gospodje prinesli iz Dunaja? bodo vprašali naši bralci. Edino to — jim moremo na to vprašanje odgovoriti — da po vsem, kar se sliši in vidi na Dunaji, je podoba ta, da vsa pozornost dunajske vlade je obrnjena zdaj na volitve češke. Od teh je odvisna bližna prihodnost Cislajtanije, — kakor od novih volitev na Hrvaškem in v obče na Ogerskem prihodnost Translajtanije, naj volitve tù bodo kedar koli. Za zdaj — tako pravijo — deželni zbor kranjski ne bode razpuščen, kmalu pa utegne sedanji deželni glavar grof Aleksander Auersperg na mesto pl. Wurzbacha za c. kr. deželnega predsednika priti.

— (*Iz seje deželnega odbora 22. marcija.*) 4 in pol pôle debela knjižica „Niže mérstvo“ (niža geometrija), ki je posebno namenjena za poduk dijakom deželne gozdarske šole v Šneperku, je prišla zdaj na stroške deželnega zaklada v osmerki v 400 iztisih na svetlo, iz hrvaškega prestavljena v slovenski jezik po prof. Tušeku. Med berilom je 106 lepih geometričnih podob natisnjenih. Ta knjižica ni le za dijake tudi druzih šol, marveč za vsacega, kdor se hoče v zemljemérstvu sam podučiti. Zarad velike koristnosti je deželni odbor sklenil, naj se prodaja po 30 krajc. Dobivala se bode v pisarnici deželnega odbora. — Ravnatelju gledišča v Novem Sadu, g. Lazarju Popovič-u se je deželno gledišče za 2 večera, namreč 6. in 7. aprila t. l. prepustilo za predstavljanje srbsko-hrvaških iger. — Od zemljoznansko-montanističnega društva za Štajarsko izdana imenitna knjiga „Geologie der Steiermark“ se je izročila dežel. muzeju v Ljubljani. — Za stradajoče na Dolenskem in Notranjskem je deželnemu odboru zopet došlo od administracije „Slov. Naroda“ v Mariboru 80 gold. 60 kr., ki so se c. kr. deželni vladi izročili, da jih porabi v nakup semenskih sadežev.

— Deželna komisija za véliko razstavo na Dunaji je imela drugi zbor 21. dan t. m. izvrševalni odbor pa je imel vže tri seje. O vsem poročamo prihodnjič.

— (*V poslednji seji deželnega šolskega svèta*) je med druzimi obravnavami poročal nadzornik ljudskih šol gosp. dr. Jarc o stanji tukajšnje učilnice za pripravnike v prvi polovici letošnjega leta. Število vseh v 3 razredih je znašalo 45 (toliko, da še nikoli toliko prejšnja leta), poročilo s pohvalo omenja to učilnico. Na ženski pripravnici je v 1. razredu bilo 31 učenk. — Zvedelo se je tudi v tej seji, da na predlog deželnega šolskega sveta je minister nauka dovolil, da prof. Magezin, ki pride v Maribor, ostane še letošnje šolsko polletje v Novem mestu, prof. Pajk pa, ki na njegovo mesto pride v Novomesto, ostane to poletje še v Mariboru.

— (*Političnega društva „Slovenije“*) občni zbor je 4. dne aprila (to je, v četrtek po véliki noči) ob 7. uri zvečer v čitalnični dvorani. Na obravnavo ste postavljeni dve reči: 1) razgovor v prihodnjih volitvah mestnega zbora, 2) razgovor o Predélski železnici. Obé točki ste važni, tedaj je pričakovati obilo društvenikov v ta zbor.

— (*O banki „Slovenija“*) piše „Gosp. list“ tako-le: Iz zeló zanesljivega vira pozvedamo, da vpisovanje na akcije, ki se je te dni v Ljubljani začelo, prav veselo napreduje. Že prve dni do nedelje 10. dne t. m. se je samo v Ljubljani do 800 akcij podpisalo. Mnogo jih naenkrat po 5 — 10 vzame. Nek ljubljansk branjevec (ki na malo razprodaja) jih je sam štirideset vzel in popolnoma izplačal. — Prepričani smo, da k srečnemu vspehu te prve slovenske banke nič druzega treba ni, kakor zaupanja na lastno moč. Slovenec je vse preveč boječ in omahljiv, ter misli, da le tujec kaj zamore. Zato nas pa tujci lepo molzejo in nam denar iz domovine izvažajo. Če toraj le hočemo, dobimo lahko prav premožno zalogo; — domoljubna krepka volja Slovencev bo najboljše poroštvo, da se ustanovi denarni zavod, ki bo domovini na veliko korist“.

— (*„Gorenski Slavček“*) — to je opereta Pesjak-Försterjeva, s prvim častnim darilom ovenčana — bode, kakor slišimo, prvikrat zapel nam v deželnem gledališču prihodnji mesec na korist siromakom notranjskim in dolenskim. Gospá pisateljica libreta in gospod skladatelj muzike sta prvo predstavo prijazno prepustila v imenovani blagi namen, národna društva pa prevzamejo izvršitev željno pričakovane operete.

— Truplo gospé baronice Zofije Bach-ove, sopruge bivšega ces. namestnika kranjskega, ki je v Gradcu 24. dne t. m. umrla, pripeljejo danes v Ljubljano, kjer bode pri sv. Krištofu pokopana.

— (*„Et meminisse juvat“.*) Zagrebški „Vienac“ je prinesel poročilo o občnem zboru Matice ilirske, ki je bil 17. dne t. m. Poročilo obžaluje, da je zbralo se „vrlo malo članov“, in poročilo tajnikovo kaže, da „književno djelovanje Matice dade se svesti na jedno glavno poduzeće: na podupiranje časnika „Vienca“, za koji Matica daje na godinu 800 gold., a zato svi njeni članovi dobivaju list brezplatno“. Za leto 1871. se za razpisane nagrade „nijedan natjecatelj prijavio“. Prodaja knjig tudi bila je preteklo leto slaba, kajti v blagajnico Matično prišlo je samo 80 gold. 82 kr. Tajnik išče razlog književne mlačnosti v političnih borbah (volitvah deželnega zbora itd.), ktere oči naroda odvračajo od njegove književnosti. In res je taka! „Inter arma musae silent“ — je starodaven pregovor, čegar resnico čutimo najbolj tudi mi Kranjci med vsemi Slovenci. In če pri nas se potem iz istega vzroka zakasní kaka stvar, kričijo največ oni, ki nič druzega ne delajo kakor to, da — kričijo!

— (*Čitalnica*) je zimsko svojo saisono sklenila v nedeljo z „besedo“, s ktero so udje bili prav zadovoljni. Da se navadnemu programu vvrstí kaj novega, je odsek za „besede“ engažiral orhester c. k. grof Huynove vojaške godbe, ki je na veliko zadovoljstvo sviral fantazijo iz opere „Tannhäuser“ in pa Schantelnov jako mični potpouri „štiri letni časi“. Če tudi so vse ostale točke zadovolile občinstvo, moramo danes vendar še s posebno hvalo omeniti zbor gospodičin: „tolažnica žalostnih“ in pa zbor gospodičin in gospodov: „na goro“. Bodi konečno izrečena hvala vsem, ki so preteklo zimo žrtovali svoje talente domači muzi!

— *Dramatično društvo)* je v pondeljek dalo svojo predzadnjo predstavo zimske saisone. Če nekteri tudi z Alešovcevo izvirno igro „podlaga zakonske sreče“ niso bili zadovoljni, vabimo jih na čast domači dramatiki, naj kmalu kaj boljega vstvarijo. Igra ni slaba in gosp. Schmid in gospá Valenta-Brusova sta „moža“ in „ženo“ prav dobro delala. — Opera „selski brivec“ je sicer že starína, al jako dobro se je izvršila in prav posebno težki finale prvega akta izvrstno. Gosp. Nolli-ju gré palma večera; poleg njega pa so z veliko pohvalo vršili svoje naloge gospá Odijeva, gosp. Kajzel, po pravici priljubljeni komik, in pa gosp. Filapič. Gosp. Zabukovcu gré hvala, da je prav dobro prestavil libreto in mu vpletel par mičnih smešnic iz našega življenja.

— *(Štiri in dvajseta in zadnja predstava)* dramatičnega društva v deželnem gledališču bo véliki pondeljek 1. aprila. Predstavljal se bode prvikrat igrokaz „Juran in Sofija“ ali „Turki pri Sisku“. Ravnateljstvo gledališča v Zagrebu je bilo zopet tako prijazno, da pošlje vso garderobo za igro. Napeve v 2. dejanji zložil je gosp. Valenta in dotično godbo sestavil gosp. Schantel. Nij dvomiti, da bode gledališče čez in čez napolnjeno.

— *(Pobirki iz časnikov.)* „Tagblattu“ si je vzvidelo v svojem 68. listu zato, ker je mínisterstvo v državni zbor prineslo predlog za Predelsko železnico, vdrihati po narodni večini kranjskega deželnega zbora in po državnih naših poslancih, da una in ti so krivi tega predloga, naši deželi neugodnega. — Tù jih imate le liberalce **Esau-e**! Železnice tedaj po mislih „Tagblattnikov“ naj bodo premije, da poslanec prodá svoje stališče, svoje prepričanje, svoje poštenje! Dosti žalostno je res, ako se železnice delajo kot darilo poslancem pokornim, ne pa po potrebah deželá; potem bi raji videli, da raje danes kot juter konec vzame ves železniški „švindel“. Vsaj je teh barantij že preveč na svetu! Ministerstvu naj bi bil „Tagblatt“ povedal, ne pa poslancem našim: „naj ono opazuje blagor deželá“, pa še dostavil to: „naj varuje blagor države“, kteri ni varovan s železnico Predelsko, o kteri se le Italijanissimi radovati morejo. Sicer pa je „Tagblatt“ svojo psovko par dni prehitro spisaril; naj bi bil čakal, kako je železniška „darila“ šibal v zbornici gospôski nekdanji predsednik ministerstva Schmerling, kterega so današnji liberalci več let molili kot svojega bogá! — Konečno pa še zmirom mislimo, da železnica Predelska — še ni narejena. In če bode, je vsaj gosp. Črne na hvalo se obnašal Goričanom, ki so za Predélsko črto tako zavzeti, da še na tabor Vipavski zato niso hoteli priti, kjer je ondi bila druga črta na dnevnem redu. Nezaupnica Črnetu poslana bi po takem se morala prav po pravici spremeniti v zahvalnico.

III. zapisnik milodarov za stradajoče Dolence in Notranjce.

Gosp. Jan. Lad. Černy, glavni zastopnik „Slavije“ v Ljubljani 10 gold., gospá Ana Černa 3 gold., gosp. Venc. Bartov, računar „Slavije“ 3 gld., gospodje uradniki „Slavije“: Ivan Hribar 2 gld., Josip Kuhar 1 gld., Ivan Gabršek 1 gld., Josip Kristan 2 gld., Josip Ambrožič 1 gld., Josip Cusak 1 gld., — gosp. Kališnik, praktikant, in Jan. Turnušek, sluga, vsak po 50 kr., — gosp. Anton Furmacher, fajmošter v Dovjem, od farmanov nabranih milodarov 11 gold. 40 kr., — gosp. Ivan Kham 24 gold. 20 kr. kot čisti donesek soire-e v gostilnici čitalniški, — gosp. P. Maks Pivec iz Admonta 3 gold., gosp. Jož. Čerin, učitelj 50 krajc., — skupaj 64 gold. 10 kr. Z vštetimi 470 gold. 83 kr., iz 2. zapisnika znaša skupni znesek 534 gold. 93 kr.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — V saboto je končal državni zbor svoje obravnave. Odložen je do 7. dne maja. Pred razhodom je v zbornico poslancev ministerstvo še prineslo predlog za železnico Predélsko, ki je tekmica železnici Loški. V prihodnjem zboru pride tedaj ta železnica na dnevni red, zarad ktere je že na kupe brošur spisanih, in o kteri se bode še le zdaj začela viharna borba. Posestniki južne (tržaške) železnice, med njimi glavar Rothschild, podpirajo na vso moč železnico Predélsko zato, ker ne škoduje južni železnici, so pa nasprotniki Loški, ki je dobičku južne železnice na poti. Če pa vendar zmaga Predélska, naredila se bode le na korist Nemcem in Italijanom, Avstriji ne! — Gališka sprava visí še v zraku. — Zasilna volilna postava je potrjena.

Iz zbornice gospóske imamo omeniti važni govor Schmerlingov, ki je pri obravnavi državnega proračuna prav s trte snel govor svoj o „političnem sedanjem stanji“. Schmerling je pri tej priliki tako zgovorno povdarjal „avstrijsko zavest“, kakor da bi hotel ministrom pridigovati, da je oni nimajo, je tako hudo šibal nektera dejanja ministerska, posebno obljube Dalmatincem in zvezo vlade z novo „Presse“, da sta ministra Lasser in Unger kar strmela. Odgovorila sta mu sicer obá, al tako medlo, da se je videlo, da govor Schmerlingov jim je bil „ein Stoss ins Herz“, minister Unger pa je še tako nesprevidno odkril vladno ljubezen do „N. Presse“, da je časnik „Wanderer“ včeraj prinesel sarkastično pismo, v kterem se Bismark srčno zahvaljuje Unger-ju, da tako živo ljubezen gojí do tega časnika, kteri je od pruske vlade vdinjan, da v Avstriji dela propagando prusko. Huje pač minister avstrijski ne more kaznovan biti za sočutje „novopress-ko“!

— Časnik „Vaterland“ — ki sicer večkrat kakošno pové, ki si jo sam izduhta — je te dni, kakor trdi, iz popolnoma zanesljivega vira pripovedoval, da je cesar predsedniku ministerstva knezu Adolfu Auerspergu, ko je bil v Buda-Peštu, veliko nevoljo razodel za to, da se sprava z gališkimi poslanci ni dosegla, ki je ena bistvenih toček programa ministerskega. Od Andrassy-a se govori, da on centraliste obdolžuje, da se ni sprava gališka dognala. Tudi zarad novih volitev na Českem, o kterih se je ministerstvo v sladki nadi zibalo, da se gotovo izvršijo po željah njegovih, ministerstvu zeló prede, kajti ni le ne gotovo, da ministerska stranka zmaga, ampak skor gotovo je, da pade. „Vaterl.“ hoče za gotovo vedeti, da dozdaj je v vélikem posestvu (in to bode odločilo) ministerska stranka za 25 glasov v manjšini.

Koroško. Iz Celovca. — Kako daleč smo v Avstriji že z liberalizmom in brezverstvom, kažejo tudi koroški nemški „liberalci“, ki brez §§. državopravnikovih v svojem časniku „Freie Stimmen“ smejo papeža imenovati „alter Schafskopf“. — Dogodbe pariške lanskega leta s petrolejem vred po takem res niso deleč več tudi pri nas v Avstriji!

Štajarsko. Iz Maribora. — 11. dne t. m. se je tedaj z veliko svečanostjo odprla nemška vinska šola. Prišel je k tej slovesnosti tudi minister kmetijstva Chlumecky iz Dunaja in govoril s pristojno, narodne stranke pomirljivo besedo. Al kaj bodo bralci od graškega župana dr. Schreinerja rekli, ki je v jako zmešanem govoru pri obedu napil nemški edinosti? Za Božjo voljo! kaj neki ima mariborska vinska šola z

nemško edinostjo opraviti?! Kako strašansko bi bili nasproti zakričali nemčurji, ko bi bil kak Slovenec če tudi tukaj na slovenski zemlji — napil edinosti slovanski! Še nedolžna trta mora navpita biti z „nemško edinostjo“!

Česko. Iz Prage. Nepopisljiv je veselja krič o razpustu českega deželnega zbora v vseh judovskih nemških časnikih in brezverskih ustavoverskih. In zakaj? Zato, ker vsi mislijo, da bode drugač, če vlada zmaga pri novih volitvah. Če ona zmaga, potem se vpeljejo neposredne volitve (volitve poslancev kar naravnost v državni zbor, in ne po deželnih zborih) in dunajski državni zbor je potem popolnoma ločen od deželnih zborov, — potem pride gotovo tak državni zbor, da bodo v njem kraljevali jud Kuranda, demokratični kvasač Rechbauer, čez noč stvarjeni milijonar Giskra, dr. Herbst in še nekoliko tacih, kterim bodo vsi drugi prikimovali; potem pa bodo, kakor je unidan „Neue Presse“ odločno rekla in kar beremo vsak dan v druzih ustavoverskih časnikih, sekira se zasadila na drevo kristjanstva in slovanstva, in misliti ni, da bi se mir vrnil na mesto razkačenosti in sovraštva, marveč bode sovraštvo med narodi tem veče, čem bolj bodo nemški centralistični kolovodje kraljevati hoteli v Cislajtaniji. Kdor tedaj ni slep, lahko vidi, kaj Avstrijo čaka, ako centralisti zmagajo pri volitvah na Českem, in zakaj da so volitve na Českem tako važne, da tacih še nikdar ni bilo. Zato bodemo tudi mi hrepeneli zvedeti izid teh volitev, ktere bodo 18. dne prihodnjega meseca aprila v kmečkih občinah, 20. aprila v mestih, trgih in kupčijskih zbornicah, 22. aprila pa volijo véliki posestniki. Na 24. april je sklican že nov deželni zbor. Državopravna (narodna) opozicija in vlada vse močí napenjate, da bi zmagali za svojo stran; prodajajo in kupujejo se grajščine in ž njimi pravica glasovanja v vélikem posestvu. Obé stranki se še danes nadjate zmage, vendar se sliši, da utegne vladna stranka sopet za kakih 20—25 glasov v manjšini ostati. Če je res, kar pišejo časniki, kako nepostavno centralisti vse močí napenjajo, da bi zmagali pri volitvah, je ministerstvo Auerspergovo res že na zadnjih nogah. Bere se, na priliko, da predniku (priorju) nekega praškega samostana je visok cesarsk uradnik ponujal povzdigo v žlahen stan in odpust vseh davkov celih 5 let, ako pri volitvah svoj glas dá ustavovercem! Drugemu grajščaku se je ponudilo 60.000 gold. (reci šestdeset tavžent goldinarjev), ako se le volitve zdrží. Časlavski cesarski okrajni glavar baron Voith je bil te dni pri prelatu Selanskega samostana Patru Syhravu, in mu obetal častni red, če voli ustavoverca. Prelat je svojim duhovnom obljubil, da trdno stojí za fundamentalne članke české in da ga nobena skušnja ne premoti, poštenosti svoje prodati. Nekemu grajščaku iz Taborskega okraja, čegar brat je bil poslanec v deželnem zboru českem, se je ponujal odpust globe 6000 gld., ako se zdrží volitve. — In tacih historijic je še veliko! Ni tedaj čuda, da ves svet komaj čaka, kako se bode končala grozovita ta volilna borba!

Hrvaško. — „Südslav. Corresp.“ na čelu svojih listov skoro vsaki dan ponavlja II. član §. 3. zakona od leta 1870., vsled kterega se morajo po razpustu deželnega zbora hrvaškega brž nove volitve razpisati in novi zbor zadnji čas sklicati o 3 mesecih po razpuščenem prejšnjem. S tem opominja vlado, naj storí, kar postava veleva, ker deželni zbor je razpuščen že več mesecev — in nove volitve še niso razpisane!! Tako nepostavno obnašanje vlade same more res zbegati ljudstvo, da posled tudi ne mara za postave.

— Posebni „odbor“, ki se je v Zagrebu ustanovil za nabiro stradajočih na Hrvaškem, je zdaj popolnoma prepovedan. Prvikrat mu je bilo prepovedano, da nabranih milodarov ne sme deliti siromakom po svoji volji; dopuščeno mu je bilo le to, da nabrani denar jim dá kot posojilo, ki ga poplačajo v določenem času. To je storil narodni odbor; al tudi pri tem je magjaronska sedanja vlada „v jajcu našla dlako“. Očitovaje odboru, da je sicer denar razdelil pod „imenom“ posojila, a da ni povedal, komu ga je dal, in tudi ne, kako je dolžnike, kterim je denar posodil, zavezal v poplačanje dolgá, mu je zdaj prepovedala popolnoma vsako delenje, in za to prepoved našla celó neki patent od leta 1852. iz Bachovih časov, ki zabranuje taka društva. Da je v ljubi naši Avstriji celó na „paragrafe“ djano, kdo sme usmiljen biti, kdo ne, in kako! In da take „paragrafe“ leta 1872. ob času toliko hvalisanega „liberalizma“ vlečejo na dan iz razvalín absolutizma v Trans- in Cislajtaniji, to res sijajno potrjuje ono krilato besedo: „Freiheit wie in Oesterreich“.

Ogersko. Iz Pešta. — Če tudi se je vihar v deželnem tukajšnem zboru malo vlegel, gotovo pride še s hujšo silo. Vladna, to je Deakova stranka, zdaj veliko močnejša memo stranke levičnikov ali prav za prav Košutove, je zboru predložila novo volilno postavo za poslance v deželni zbor, ktera ni ugodna levični stranki in ima veljati za 5 let. Levičniki delajo tedaj na vso moč, da ta postava ne pride na glasovanje do konca tega meseca, ko mine prva doba deželnega zbora. Ker ogersko zborovanje nima pravila, da bi kak poslanec mogel predlagati „konec razgovorov“, tedaj govorov ni konca ne kraja, če tudi so seje dopoldne in zvečer; po 20 in 30 levičnikov govori prav čez nič po 2—3 dni, ko so tako slamo mlatili 2—3 dni, pride spet enaka na vrsto. In tako hočejo novo volilno postavo odstraniti. Deakovci z vlado vred so vsi iz sebe, ker si ne morejo pomagati. Kaj bode konec vsega tega, kdo ve. Da levičniki delajo na to, da bi se Ogersko popolnoma ločilo od Austrije, to je gotovo; al da bi ločitev bila taka, da cesar avstrijski ostane kralj ogerski, ali da v nekterih možganih celó vrè prekucija Debrečinska od leta 1848., to je dozdaj še skrivnost. Vsi federalisti smo zmirom dvalizem tak, ki je avstrijsko monarhijo ločil v Avstrijo in Ogersko, za največo nesrečo imeli, in zdaj že se kaže, da nismo se motili. Bog varuj Avstrijo! Poslednje dni se je poskušala sprava med Deakovo in levično stranko; al nič se ni doseglo, ker Deakovci ne odstopijo od tega, da 5 let naj traja poslanstvo, — levičniki pa tega nikakor ne dovolijo.

Žitna cena

v Ljubljani 23. marca 1872.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 6 fl. 40. — banaške 7 fl. 10. — turšice 4 fl. 20. — soršice 5 fl. 41. — rži 4 fl. 20. — ječmena 3 fl. 60. — prosa 3 fl. 50. — ajde 3 fl. 60. — ovsa 2 fl. —. — Krompir 2 fl. 30.

Kursi na Dunaji 26. marcija.

5% metaliki 64 fl. 80 kr.	Ažijo srebra 108 fl. 75 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 80 kr.	Napoleondori 8 fl. 83 kr.

Loterijne srečke:

v Gradcu	23. marca 1872:	74.	79.	65.	28.	1.
na Dunaji		49	33.	8.	37.	71.

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 6. aprila.

Odgovorni vrednik: Janez Murnik. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik v Ljubljani.